

Riitta Heikkinen

Pitääkö muotoilijan vaalia suomalaisuuden ihannetta vai toteuttaa unelmiaan?

Vuokko Takala-Schreib, *Suomi muotoilee- unelmien kuvajaisia diskurssien vallassa*. Taideteollinen Korkeakoulu, 2000.

Vuokko Takala-Schreibin väitöskirja *Suomi muotoilee* on ollut osana Taideteollisen Korkeakoulun tutkimusprojektia, joka on kuulunut Suomen Akatemian *Kulttuuritraditiot ja kansainvälinen yhdentyminen* -tutkimusohjelmaan. Hankkeen tukijoina ovat olleet muiden muassa korkeakoulun tuote- ja ympäristösuunnittelun ja teollisen muotoilun osastot.

Kirjan takakannen tekstissä sanotaan, että tutkimus toistaa ja tulkitsee *Suomi muotoilee* -näyttelyissä tuotettuja merkityksiä sekä kartoittaa suunnittelijan toiminnan mahdollisuuksia. Tutkija pitää Design Forum Finland -instituutiota muotoilualan auktoriteettina, joka ohjaa muotoilijaa kansallisen omaleimaisuuden vaalijaksi. Vain siten hänestä voi tulla vakavasti otettava alan ammattilainen Suomessa.

Takala-Schreib on saanut muotoilijan koulutuksen, mutta työskennellyt sisustus- ja kalustesuunnittelijana sekä kriitikkona ja muotoilun opettajana. Hän ei ole osallistunut *Suomi muotoilee* -näyttelyihin. Tutkimus todentuu ”diskursiivisena kudelmana”, jossa tarkastellaan muotoilijan luomisprosessia, näyttelykäytäntöjä ja niihin liittyviä kirjoituksia. Tutkija painottaa työssään diskurssia muodostavia valtasuhteita eli eri tekijöiden välisiä ristiriitoja.

Väitöskirjassa tarkastellaan muotoilun lähihistoriaa lähes kahdenkymmenen vuoden ajalta. Se koostuu seitsemästä luvusta. Alkuluvuissa Takala-Schreib esittelee tutkimuksensa tavoitteita ja rajaamista sekä tutkijan positioita. Hän tuo selkeästi esille tutkimuksensa keskeisen metodologian, diskurssianalyysin, johon hän on saanut vaikutteita Michel Foucaultilta. Tämän jälkeen tutkimus jakaantuu kahteen toisistaan jyrkästi eroavaan osaan. Ensimmäisessä osassa selvitetään muotoilunäyttelyihin liittyviä diskursseja eri näkökulmista. Sivumääräisesti ne saavat tutkimuksessa pääosan. Toisessa osassa keskitytään Kristevan ja Freudin psykoanalyttisten teorioiden esittelyyn sekä tutkijan – Takala-Schreibin - ”unelmoivan” muotoilijan omiin näkemyksiin omassa toimintaympäristössään. Lopuksi seitsemännessä eli

viimeisessä luvussa kerrataan tutkimuksessa esille tulleita ajatuksia omaleimaisuuden asemasta muotoilukentän diskursiivisena valtasuhteena.

Tutkimuksen ”taideteollinen oheistietous” on koottu kolmeen *Sivupolku*-kappaleeseen. Niissä käsitellään lähinnä muotoilukoulutukseen liittyviä suuntauksia kuten bauhausilaisen ja ulmilaisen koulukunnan eroja. Yhdessä osiossa lähestytään Arts & Craft-liikkeen utopia-käsitettä ja Thomas Moren vaikutusta siihen.

TUTKIMUKSEN TAVOITE , RAJAUS JA AINEISTO

Takala-Schreibin tutkimuksen tavoitteena on ”toistaa muotoilua Suomessa rakentavia merkitysjärjestelmiä eli diskursseja ja kuvittaa niissä kummittelevia unelmia”.¹ Työssä pohditaan suomalaisen muotoilun ja muotoilijan paikkaa suomalaisessa muotoiludiskurssissa. Toistamalla samoja kirjoituksia eri teemojen yhteydessä pyritään siihen, että aiheet ja diskurssin kohteet näyttäytyisivät erilaisina. Kysymys on verkkomaisesta yhteydestä eikä tyylien ja vuosikymmenien rajaamista asiayhteyksistä.

Väitöskirjan primääriaineisto muodostuu *Suomi muotoilee* -näyttelyiden piiriin kuuluneista dokumenteista kuten lehtikirjoituksista, juryjen arvioinneista, muotoiluinstituutioiden johtajien puheista ja näyttelyissä myönnettyjen kunniamainintojen lausunnoista. Aineisto kattaa vuodet 1979-98, mutta pääpaino on vuosissa 1979 –91, jolloin muotoilunäyttelyitä järjestettiin kahdeksan. Tutkimuksen eri luvuissa palataan toistuvasti vuonna 1987 järjestettyyn *Metaxis*-nuorten näyttelyyn. Siinä toteutui tutkijan tavoittelema ”unelmoivan” muotoilijan ihannekuva. Aineisto on rajattu pelkästään kirjoitettuihin teksteihin. Tutkijan mielestä esineet saavat merkityksensä pääasiassa sanojen ja kirjoitusten yhteydessä. Huomio kohdistetaan kirjoitettuun aineistoon, jolloin symbolinen merkityksentuotanto korostuu.

Takala-Schreibin mielestä hän ei voi välttää työssään subjektiivisuuttaan. Diskurssin käsitteeseen kuuluu vastakkainasettelu ja ristiriita liikkeellepanevana voimana. Muotoiludiskursseissa esiintyvät vastakkainasettelut tulevat esille myös tutkijan omissa asenteissa ja tarkastelussa.

¹ Takala-Schreib 22.

MUOTOILUTUTKIMUSTA DISKURSSINA

Takala-Schreib luokittelee työnsä *muotoilututkimukseksi diskurssina*, jossa historia kietoutuu nykypäivään merkitysten jatkuvana tuotantona. Muotoiluhistoria (*design history*) sisältyy muotoilututkimukseen (*design studies*) ja siinä tulevat esille myös esteettiset, eettiset ja filosofiset ulottuvuudet.² Diskurssin käsite tutkimuksessa perustuu lähinnä jälkistrukturalistisessa filosofiassa ymmärrettyyn käsitykseen diskurssista vallan välineenä. Lähestymistapa viittaa Michel Foucaultin käsitykseen diskurssista.

Tutkijan esille ottamia käsitteitä *design history* ja *design studies* avataan kansainvälistä muotoilukoulutuksesta vastaavien professorien ajatusten kautta. Näitä tutkimiseen ja opettamiseen liittyviä määritelmiä pohtivat kansainvälisessä muotoilututkimuksen Design Issues -julkaisussa Victor Margolin, Ardian Forty, Nigel Whiteley ja Alain Findeli.³ Takala Schreib päättelee, että muotoiluhistorian tulee sisältyä muotoilututkimukseen, jolloin muotoilijan työkäytännöt pääsevät paremmin esille. Koulutuksessa muotoilun historiaa ovat perinteisesti opettaneet taidehistorioitsijat, mutta koulutustaustastaan johtuen he eivät ota riittävästi huomioon käytännön ulottuvuuksia.

TUTKIJAN AUKTORITEETIT

Takala-Schreib käyttää tutkimusaineiston tulkinnessa kahta erilaista lähestymistapaa: muotoilua yleisellä tasolla ruoditaan foucaultlaisittain diskurssien avulla ja muotoilijan toimintamahdollisuuksia ja luovuutta psykoanalyttisen teorian innoittamina.

Tutkijan mukaan muotoilualakin voidaan rinnastaa tieteenaloihin, joissa on diskursiivisiä muodostumia: kohteet saavat merkityksiä rajaamisen, nimeämisen ja analysoinnin kautta. Takala-Schreib puhuu "termistymisestä", joka tarkoittaa, että yhteisön vaikuttajajäsenet vakiinnuttavat tietyt termit puheiden ja kirjoitusten kautta. Tässä tutkija nojautuu Olli Karihalmeen kielitieteen alaan kuuluvaan väitöskirjaan, joka käsittelee muotoiluyhteisössä käytettäviä sanoja ja termejä.⁴

² Takala-Schreib 29 / Design Issues 1995.

³ Takala-Schreib 30-31/Findeli 1995, Forty 1995 Margolin 1995, Whiteley 1995

⁴ Takala-Schreib 36-37/Karihalme1993

Foucaultin näkemysten esilletuomisessa tutkimuksessa nojaututaan Alain Findelin pohdintoihin. Hän puhuu lineaarisuudesta irrotetusta aikakäsitteestä.⁵ Historiallisissa ilmiöissä asian ei katsota esiintyvän vain tietynä ajanjaksona vaan samanaikaisesti esiintyy vastakkainasetteluita, erilaisia suhtautumistapoja ihmisten ja instituutioiden välillä. Takala- Schreib viittaa muotoiluhistorian tutkimiseen ja ottaa esimerkkejä mm Bauhausista, jossa opettajilla oli vastakkaisia näkemyksiä kone- ja käsityötuotannosta. Muotoiluhistoriasta löytyy esimerkkejä ei vain henkilöiden välillä vallinneista vastakkainasetteluista vaan myös asioiden painotuseroista. Yksi toistuva kiistanaihe on ollut teollisuuden ja muotoilun välinen juopa.

Taideteollisen alan tutkimuksista Takala-Schreib pitää Harri Kalhan suomalaisen muotoilun diskursiivista rakentumista 1940- ja 50-luvuilla käsittelevää väitöskirjaa oman tutkimuksensa tematiikkaa tukevana. Kalha pohtii muun muassa muotoilututkimuksiin liittyviä ongelmanasetteluja: keskittyäkö kirjoitettuun tekstiin vai esineiden ja tekstien rinnakkaiseen käsittelyyn. Molemmat tutkijat ovat päätyneet käyttämään primääriaineistonaan kirjoituksia. Takala-Schreib tekee kuitenkin eron Kalhaan painottamalla diskurssia muodostavia valtasuhteita eli eri tekijöiden välisiä vastakkainasettumisasia.⁶

DISKUSSIEN VALTA

Foucaultlaisittain Takala-Schreib näkee vallan aktivoituvan teossa ja eri tekijöiden välisessä kohtaamisessa. Diskurssi ei tuota subjekteista (yksilö, yhteisö tai muu yksikkö) keskenään samanlaisia vaan heidän välillään on aina ero. Tilanne ei ole staattinen:” *Subjektit sijaitsevat diskurssissa myös erilaisissa asemissa ja paikoissa. Diskurssin luonteeseen kuuluu kuitenkin dialogi, joten subjektien kesken tapahtuu vaihtoa ja vuorovaikutusta.*” Hän puhuu faucaultlaisesta genealogisesta uudelleen kirjoittamisesta, jossa on kysymys eron tekemisestä toiseen.⁷

Suomalaisen muotoiludiskurssin ylläpitäjinä toimivat tutkijan mukaan muotoilijat, muotoilun asiantuntijat tai muut tunnetut ammattilaiset. Samaan kategoriaan liitetään myös tunnettujen muotoilukoulujen kasvattit tai alan instituutiot. Tutkimuksessa kiinnitetään huomiota vaikutusvaltaisten auktoriteettien välisiin valtasuhteisiin niiden välisissä kohtaamistilanteissa. Muotoilun vaikuttajien luomia konstruktioita olivat 80-

⁵ Takala-Schreib 34/ Findeli 1995

⁶ Takala-Schreib 43-44/Kalha 1997

⁷ Takala Schreib 41/Foucault 1992

luvulla muun muassa se, mitä suomalaisella muotoilulla tarkoitetaan, mitä on hyvä muotoilu ja funktionalismi.

SUOMI MUOTOILEE

Tutkimuksen kolmannessa ja neljännessä luvussa selvitetään suomalaisen omaleimaisen muotoilun perinnettä. Tutkija paneutuu *Suomi muotoilee* -näyttelyihin ja siihen liittyviin instituutioihin tematisoivilla nimikkeillä kuten ”muotoilu ja teollisuus”, ”taideteollisuus ja teollinen muotoilu”, ”postmodernismi ja funktionalismi” sekä kartoittaa suomalaisuuden kuvaa ulkomaalaisten vaikuttajien kautta.

Kirjoituksista ilmenee, että kansallinen muotoilukulttuuri vakiintui kansainvälisen näyttelytoiminnan kautta. Kansallisen omaleimaisuuden slogania toistettiin 1950-luvulta lähtien Milanon triennaaleissa menestymisen jälkeen. Kuitenkin suomalainen taideteollisuus kansainvälistyi sodan jälkeen nopeasti ja suomalaisuuden rakentuminen on aina liittynyt Euroopassa vallalla olleisiin ajatusmalleihin. Jo 1900-luvun alkupuolella Suomessa vaikuttivat monet ulkomaiset muotoilijat kuten esimerkiksi ruotsalainen Louis Sparre.

Pohjoismaissa perustetut muotoilun edistämisorganisaatiot olivat ensimmäisiä Euroopassa; Suomen Taideteollisuusyhdistys (nykyisin Design Forum Finland) perustettiin 1875. Se toimii läheisessä yhteistyössä muotoilijoiden ammattijärjestön Ornamon eli Teollisuustaiteen Liitto Ornamon kanssa. Taideteollisuusyhdistyksen päätäntävaltaa käyttää toimitusjohtaja ja hallitus, joka muodostuu teollisuuden ja Ornamon edustajista. Näyttelytoimintahankkeissa oli mukana myös Suomen muotoiluraati, johon kuului edellä mainittujen tahojen lisäksi myös muita yhteiskunnan vaikuttajatahoja. *Suomi muotoilee* -näyttelyitä järjestettiin kymmenen vuosina 1979-98, mutta ne eivät keränneet valtavia kävijämääriä. Kuuden näyttelyn kokonaiskävijämääräksi on laskettu 50 000 henkilöä.

Yksi toistuvista muotoiluväen keskustelunaiheista oli omaleimainen kansallinen suunnittelu vastakohtana kansainvälisille virtauksille, joiden näkyminen tuotteissa saattoi evätä muotoilijalta pääsyn näyttelyihin. Mitkä ovat suomalaisia piirteitä muotoilussa? Niitä kuvataan näin: luterilainen yksinkertaisuus, turhaa koristelua välttelevä poikkeuksena karelianistiset vivahteet, luontoyhteys, aitous, rehellisyys, esteettinen ankaruus, syvä viisaus. Suomalaisen muotoilun taustavaikuttajina olivat Arts & Craft-liike, funktionalismi ja ”kaunis arkitavara”-käsite. Viimeisessä

muotoilunäyttelyssä alettiin puhua jo kansainvälisistä trendeistä positiiviseen sävyyn, kunhan suomalaisen muotoilun perinnettä ei unohdettu.

Tutkija painottaa tekstissään, että hän ”rakentaa tutkimuksen totuutta omien kannanottojensa kautta” siten, että hän ”kirjoittaa uudelleen ja toistaa arkistojen dokumentteja omista positioistaan”. Yksi esimerkki Takala-Schreibin omasta näkökulmasta on hänen arvionsa *Suomi muotoilee* -näyttelyiden valintakriteereistä. Muotoilijan ja valmistajan nimet merkitään näkyviin jo ilmoittautumiskaavakkeissa ennen näyttelyyn valintaa. Mielestäni voi olla myös niin, että suunnittelija tai taidekäsityöläinen haluaa myös valmistajan, työn teknisen toteuttajan nimen esille kunnioittaakseen hänen työpanostaan.

Kahdeksannen ja yhdeksannen näyttelyn jälkeen järjestäminen kyseenalaistui, kun monet tunnetut muotoilijat eivät enää halunneet osallistua niihin. Monien eri ammattiryhmien intressit eivät sopineet yhteen: esimerkiksi taidekäsityöläisten läheneminen taiteen alueelle ja vaatetussuunnittelijoiden kaupalliset intressit.

METAXIS- nuorten muotoilunäyttely

Taideteollisuusmuseo antoi vuonna 1987 Suomen itsenäisyyden 70-vuotisjuhlavuonna näyttelytilansa suomalaisten nuorten muotoilijoiden käyttöön. Museonjohtaja Jarno Peltosen sanoin ”näyttelyn ensisijaisena tehtävänä oli esitellä nuoren suomalaisen muotoilun uutta aistivaa, avantgardista kärkeä”. Tapahtuman osallistujalistasta löytyy tunnettuja nimiä Kristiina Riskasta Stefan Lindforsiin.⁸

Takala-Schreib pitää Metaxista ainoana vastareaktionä näyttelykäytännölle. Nuoret muotoilijat halusivat tiiviimpää yhteyttä ”sovelletun taiteen” ja ”teollisuuden” välille. Käyttöesineiden suunnittelua ei tuolloin nähty kiinnostavana. Myös aiempien näyttelyiden teollista painotusta kritisoitiin. Metaxis heijasti muotoilijoiden sukupolviristiriitaa.⁹

Nuoret muotoilijat arvostelivat Kaj Kalinin johdolla myös näyttelyvalintojen jurytystä: raatilaiset tuli valita näyttelykohtaisesti taidenäyttelykäytäntöjen tapaan.¹⁰ Väitöskirjan liitteistä selviävät ne tahot ja taideteollisuuden edustajat, jotka ovat olleet päättämässä *Suomi muotoilee* -näyttelyihin valituista.

Takala-Schreib sanoo, että jos ei kuulunut tiettyyn ammattikuntaan, oli vaikeaa saada omia tuotteitaan esille. Miksi tutkijan kaltaiset ”näkiäjät” eivät tehneet raadeille ehdotuksia juryjen jäseniksi? Tutkimuksen liitteistä löytyi muutaman arvostelijana

⁸ Metaxis-nuoret kädet

⁹ Takala-Schreib 96

¹⁰ Takala-Schreib 95/Kalin 1987

olleen kuvataiteilijan nimi. Kuvataideopettajat ja taiteilijat olisivat saattaneet olla käyttökelpoisia raatilaisia muotoilijoiden ohella. Valitsijoina he olisivat olleet ammattiristiriitojen ulkopuolella ja kuitenkin tunteneet alaa. Yhden kuvataideopettajan listasta löysin, Antti Hassin, mutta hänkin edusti enemmän hallintoa kuin taideopettajia.

Metaxis- näyttelyssä pohdittiin designerin asemaa sen ajan Suomessa. Tutkija kysyy, onko nuoren koulutetun muotoilijan oltava eettisesti velvollinen palvelemaan kansallisen muotoilun edistämistä, vaikka tuota velvollisuutta eivät hänen mielestään täytä suomalaiset suuryritykset kuten esimerkiksi Nokia? Nuorten näyttelyn yksi pääpromoottori, Stefan Lindfors on julkisesti kieltäytynyt noudattamasta suomalaiskansallisia piirteitä muotoilussaan. Suunnittelija toivoo hänet muistettavan töittensä perusteella eikä näe niissä suomalaiskansallista traditionaalisuutta.

Hänen viimeisin uutuutensa onkin tekopeniksen lanseeraus. Nostaako se *Finnish designin* taas tunnetuksi maailmalla?¹¹

1990-luvulla nuoret suunnittelijat ovat halunneet sanoutua irti yhä enemmän suomalaisen muotoilun perinteestä. Väitöskirjan mukaan heidän ”suomalaisuutensa” on löydettävissä mieluummin teknologiasta kuin luonnon ihannoinnista. Mielestäni huomionarvoista on se, että nuoret kritisoivat sekä suomalaista että kansainvälistä muotoilua sen jäähmettymisestä vakiintuneisiin uomiin. Heillä on käytännössä hankittua tietoutta, ovathan monet heistä työskennelleet kansainvälisissä muotoilukäytännöissä.

MUOTOILU JA UNELMIEN KUVAJAISET

Takala-Schreib painottaa muotoiluprosessin osana unien ja unelmien merkitystä ja ottaa esimerkkejä muun muassa Freudin uniteorioista. Tutkijan mukaan modernin, järkeä korostavan suunnittelun yhteydessä puhutaan ideoista unelmien sijaan. Idea on ikään kuin juurtunut käytäntöömme kun taas unelma tuo mukanaan arveluttavia konnotaatioita. Muotoilun yhteydessä idea-sanana käyttö liitetään abstraktin kuvataiteen tavoitteeseen kuvata ajatuksen ja hengen maailmaa aisteille näkyvän ja jäljiteltävän maailman sijasta. Tutkija avaa idea-sanana filosofista käsitettä platonisella jaolla idea- ja kuvamaailmaan. Hän viittaa Bauhausin periaatteisiin, jossa nojaututtiin erotteluun näkymättömän maailman ideoihin ja näkyvän maailman jäljennöksiin eli kuviin. Platonin filosofiasta löytyy idea ja kuvamaailmajaon lisäksi kolmas laji *khora*, jota hyödynnettiin muun muassa postmodernissa filosofiassa.

¹¹ Suomen Kuvalehti 46/2004

Tutkija liittää *khora*-käsitteen syntymisen prosessin paikkaan ja tilaan. Platon sanoo siitä: ”*olemme unenomaisessa tilassa, me puhumme kuvasta, jolla ei ole itsenäistä olemassaoloa sen rinnalla, minkä mukaan se on syntynyt, vaan se häilyy aina jonkin toisen olevaisen kuvajaisena (kr. fantasma)*”.¹² *Khora* on osallisena sekä ideassa että kuvassa, mutta ei ole niistä kumpaakaan. Siksi siitä puhutaan ainoastaan metaforana kuten äitinä, hoitajana, vastaanottajana, paineenkantajana.

Derrida on käsitellyt *khoran* käsitettä useissa kirjoituksissaan. Takala-Schreib yhdistää tuon käsitteen luovuuden tilaan, fyysisesti ja aistimuksellisesti koettavaan luovuuteen. Hän mainitsee myös Julia Kristevan tulkinnat samasta käsitteestä, jolloin se yhdistetään merkityksen muodostamiseen. Kristeva käyttää semioottisen *khoran* yhteydessä käsitettä *fantasma* eikä *kuvajainen*. Merkitsevällä äänellä eli puheella saattaa olla jotain tekemistä *fantasman* muovaamisessa. Kristeva puhuu moniaineeksisuuden käsitteestä, jota ei saavuteta ymmärtämällä vaan sille on antauduttava diskurssin kautta.¹³

TUTKIMUSTA TARVITAAN

Takala-Schreibin käsittelemä aihe on edelleen ajankohtainen ja sen merkitys korostuu parhailtaan vietettävän Muotoiluvuoden 2005 taustoittajana. Tuleville alan tutkijoille koottu aineisto ja lähdeluettelo on merkityksellinen, sillä materiaalia - osin painamatonta - on julkaistu monissa yhteyksissä ja sen etsiminen on ongelmallista. Opetusministeriön julkaisussa *Onko kulttuurilla vientiä?* (2004) nähdään muotoilun ongelmana se, että yliopistotasolla koulutusta ja tutkimusta on liian vähän. Siksi jokainen tähän alaan liittyvä tutkimus on tärkeä.

Taideteollisuuden historiaan kiinnostusta tuntevana lukijana väitöskirjan lukukokemus lisäsi lähihistorian muotoiludiskurssien ymmärtämistä. Sen sijaan kirjan rakenne ja tyyli ei mielestäni muodostanut odotettua kokonaisuutta. Takala-Schreib on uppoutunut toistamaan muotoilunäyttelyiden ilmiöitä uskaltamatta vetää aineistosta tiivistetympiä johtopäätöksiä. Samalla tutkijan itselleen asettaman unelmoivan ja aistimuksellisen muotoilijan asema jää liian vähälle huomiolle.

Taideteollisessa Korkeakoulussa toteutettavien väitöskirjojen tulisi olla visuaaliselta asultaan korkeatasoisia. Takala-Schreibin kirjassa vaatimus korostuu siitäkin syystä, että tutkija pohtii ”omien unelmien” toteuttamisen tärkeyttä suunnittelutehtävissä. Väitöskirjan kuvavalinnat jäävät epämääräisiksi, ikään kuin väkinäiseksi elävöittämisiksi. *Metaxis*-näyttelyn hengen olisi toivonut siirtyvän kirjan ulkoasuun

¹² Takala-Schreib 249-251/Platon1982/Timaios

¹³ *Onko Kulttuurilla vientiä?* 2004: 97.

ja taittoratkaisuihin. Esimerkiksi mustareunaiset tekstiosiot -sivupolut- olisi voitu suunnitella ”unelmoinnin” siivittäminä puhumattakaan *Kuvittaminen*- tekstiosiesta. Takala-Schreibin tutkimus on väitöskirjana eräänlainen pioneerityö; taideteollisuudesta ja sen historiasta ei ole paljon kirjoitettu. Siitä saa perustietoa suomalaisesta muotoilusta sekä yleistietoutta suunnittelusta. Sinnikäs lukija voi tutustua bauhausilaisen ja ulmilaisen koulukunnan välisiin eroihin ja niiden vaikutukseen suomalaisessa muotoilussa. Myös suunnittelijoiden käyttämää retoriikkaa sivutaan esittelemällä heidät ”mustana laatikkona” tai ”lasilaatikkona”. Väitöskirja herättää paljon kysymyksiä taideteollisen alan tutkimuksen ongelmakentästä. Pitäisikö tutkijoiden pystyä luomaan käsitteitä, joilla on esimerkiksi filosofinen pohja, mutta jotka on suodatettu muotoilualan kieleen? Onko se edes mahdollista?

KIRJALLISUUS

- Foucault, Michel 1992. *The Archeology of Knowledge*. London:Routledge.
- Findeli, Alain & Forty Ardan & Margolin Victor & Whiteley Nigel 1995. Design History and Design Studies: Methodological, Epistemological and Pedagogical Inquire. *Design Issues*. Vol 11. Number 1. Spring 1995. Cambridge:MIT Press.
- Kalha, Harri 1997. *Muotopuolen merenneidon pauloissa. Suomen taideteollisuuden kultakausi:mielikuvat, marrkinointi, diskurssit*. Jyväskylä:Gummerus.
- Karihalme, Olli 1996. *Muotoilun teorianaston termistyminen*. Vaasa:Vaasa Universitas:Wasaensis No 51 Kielitiede10..
- Metaxis 1987. *Metaxis-nuoret kädet*. Kaj Kalin (toim.) Helsinki: Taideteollisuusmuseo. Näyttelyjulkaisu.
- Onko kulttuurilla vientiä? *Opetusministeriön julkaisuja 2002:22*. Hannele Koivunen.
- Platon 1982. *Timaios. Platonin teokset*. Viides osa. Helsinki.:Otava.
- Suomen Kuvalehti* no 46/2004. Helsinki. Yhtyneet Kuvalehdet Oy.